

А. А. Забитівська

Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ У ЛЬВОВІ ім. Андрея Шептицького Засн. 1905 як приватна фундація митрополита Галицького УГКЦ Андрея Шептицького під назвою «Церковний музей». 1911–39 і 1941–44 – Нац. музей у Львові, 1944–90 – Львів. музей укр. мистецтва, 1990–2005 – Наук.-мист. фундація митрополита Андрея Шептицького – Нац. музей у Львові. Від 2005 – сучасна назва. Підпорядк. Мін-ву культури України. Первісно Музей знаходився на Святоюр. горі, у приміщеннях переоблаштованої митропол. возівні, 1911 коштом Андрея Шептицького для нього придбано віллу проф. Львів. університету Е. Дуніковського (вул. М. Мохнацького, нині М. Драгоманова, № 42). У 1913 тут відбулося святкове відкриття першої експозиції, під час якого засн. оголосив про дарування Музею укр. народів. Для упр. його справами ще 1908 Андрей Шептицький сформував Кураторію, до якої увійшли відомі церк., наук., культурні, політ. діячі Галичини. Знач. внесок у перетворення Музею в наук.-мист. інституцію європ. рівня зробив І. Свенціцький (дир. від 1905). У 1931 для організац. і фінанс. сприяння діяльності створ. Союз прихильників Нац. музею у Львові (очолив єпископ І. Бучко), що видавав «Літопис Національного музею». 1934–38 загалом вийшло 5 чисел, 2000 за сприяння меценатки Х. Дибуляк-Чорпіти (м. Філадельфія, США) його поновлено під назвою «Літопис Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького». Зі збільшенням колекцій 1930–32 з пн.-сх. боку палацової вілли за проектом О. Пежанського добудовано бічне крило у стилі функціоналізму. 1935 у межах заходів з нагоди 30-річчя створення Музею та на пошану 70-річчя від дня народж. його засн. на тер. музей. комплексу відкрито пам'ятник митрополиту Андрею Шептицькому, зведений за проектом С. Литвиненка (зруйнований 1947). Від часу заснування розвитку Музею активно сприяли І. Франко, М. Грушевський, Ф. Колесса, М. Павлик, Йосиф Сліпий, І. Левинський, С. Крушельницька, В. Щурат, К. Студинський, К. Шептицький, І. Труш, І. Крип'якевич, В. Щербаківський, П. Холодний та ін. І. Свенціцький спрямував процес формування експозиції в русло комплекс. і систем. відображення усіх форм культури як духов. цілісності народу. Комплектування фонд. збірок включало: укр. іконопис 14–18 ст., рукописи і стародруки, живопис 18–20 ст., скульптуру, декор. різьблення, худож. метал 12–18 ст., графіку, давню тканину 15–18 ст., нар. мистецтво, археологію тощо (станом на 1935 – бл.

80 тис. од. зберігання). 1939–40 рад. влада здійснила реформування музей. установ Львова та області, внаслідок чого з 21-го музею залишилось лише 7. Під час перерозподілу колекцій до фондів Нац. музею надійшли твори із зібрань музеїв Богослов. академії, Ставропігій. інституту, Нар. дому, НТШ, Любомирських, Яна III, монастиря студитів «Студіон», музею «Бойківщина» (м. Самбір Львів. обл.), гімназії сестер василіянок; депозитів товариства «Просвіта», Земел. банку гіпотечного, «Нар. торгівлі», «Маслосоюзу», кооп. банку «Дністер» та ін. Водночас вилучено й передано до Львів. картин. галереї, Музею етнографії, Львів. істор. музею та ін. «непрофільні» твори й істор.-культурні пам'ятки. У 1950–60-і рр. проведено обмін окремими творами з музеями УРСР і СРСР. 1952 із фондів вилучили і знищили як «ідеологічно шкідливі» 1728 творів класиків укр. образотвор. мистецтва кін. 19 – 1-ї пол. 20 ст. (І. Труша, О. Архипенка, О. Новаківського, С. Литвиненка, М. Бойчука, М. Бутовича, Василя і Миколи Кричевських, Ф. Красицького, П. Ковжуна, О. Грищенко, М. Глуценка, М. Андрієнка-Нечитайла та ін.), понад 4 тис. книг та 138 томів і папок архів. матеріалів. У тому ж році з посади дир. знято І. Свенціцького. Наступ. кроком стало переміщення 1953 понад 10-тисячної збірки давньоукр. мистецтва (іконопис, скульптура, декоративне дерево, давній метал) у непристосовані для зберігання приміщення Вірм. собору, зазнали репресій і працівники.

1991 Нац. музеєві передано будівлю колиш. Львівського міського промислового музею (проспект Свободи, № 20), зведену 1904 за проектом Л. Марконі у стилі пізнього історизму (в 1950–90-х рр. тут діяла Львів. філія Центр. музею В. Леніна). У цій споруді розташ. фонди іконопису, скульптури, декор. дерева, металу, давньої тканини, живопису та ін. У експозиц. залах розгорнуто розділи постій. експозиції «Українське мистецтво XII – початку XX ст.», що віддзеркалюють еволюцію худож. культури України впродовж 9-ти ст. Оновлена постійна експозиція, створ. на тер. істор. комплексу Музею (вул. М. Драгоманова, № 42), представляє розвиток укр. мистецтва 20 ст. у розмаїтті стилів і мист. напрямів. Її відкриття приурочили до 150-річчя від дня народж. Андрея Шептицького й презентували одночасно із його бронз. погруддям авторства С. Литвиненка, встановленим 2014 перед палацовою будівлею Нац. музею на місці зруйнов. монумента. Сучасне зібрання Музею (понад 175 тис. од. зберігання) презентує укр. культуру як невіддільну складову світ. духовно-мист. спадщини. Нині тут зосереджено найкоштовнішу в Україні колекцію середньовіч. укр. сакрал. мистецтва, найповнішу в світі збірку укр. сакрал. мистецтва 12–18 ст. і найбільш вартісне у ній зібрання іконопису 14–18 ст. (понад 4 тис. од.). У ньому представлено унікал. пам'ятки 14 ст. – ікони «Архангел Михаїл з діяннями» (із с. Сторона), «Юрій Змієборець» (із с. Станіля, нині обидва – Дрогоб. р-ну Львів. обл.), «Архангел Михаїл» та «Архангел Гавриїл» (із с. Дальова, нині Підкарп. воєводства, Польща), «Преображення» (із с. Бусовисько, нині Старосамбір. р-ну Львів. обл.) та ін. Серед творів укр. бароко – Жовків. іконостас (1697–99) І. Рутковича та Богородчан. іконостас (1698–1705) Й. Кондзелевича. Одна із найбагатших у Європі збірок кирилич. писем. культури та книговидавн. справи (понад 10 тис. од.) містить рукописи 11–14

ст. (Буцац. Євангеліє поч. 13 ст., Пандекти Антіоха 1307), Євангелія, Апостоли, Мінеї, Прологи, Служби, Ірмологіони; кириличні друки від інкунабул кін. 15 ст. до ілюстров. вид. 18 ст.: краків. вид. Ш. Фіоля (1491–93), праз. і вілен. друки Ф. Скорини (1517–21), майже усі вид. І. Федорова, Львів. Ставропігій. братства, відомих укр. друкарень 17–18 ст. Вагомо представлені друки зх.-європ. видавництв 15–18 ст. – Рима, Кельна, Нюрнберґа (обидва – Німеччина), Амстердама, Парижа, Лондона; значна добірка вид. грец. мовою; унікал. збірка пам'яток муз. культури 16–18 ст. Цінними є фонд. зібрання графіки: зразки укр. профес. і нар. гравюри 17–18 ст. (Л. Тарасевича, Іллі, І. Гочемського, І. Филиповича та ін.), зх.-європ. і сх. графіки (зокрема твори Дж.-Б. Тьєполо, Рембрандта, А. Дюрера, япон. гравюра, графічні твори митців Німеччини й Польщі). У збірці укр. живопису – твори класиків укр. образотворчості 19 – поч. 20 ст. Т. Шевченка, К. Устияновича, Т. Копистинського, С. Васильківського, Ф. Красицького, Миколи й Олександра Мурашків, М. Ткаченка, І. Труша, О. Новаківського, О. Кульчицької, М. Бойчука, М. Сосенка, П. Холодного. Сучасне укр. мистецтво репрезентоване твор. доробком у різних мист. напрямках і течіях доби модернізму та постмодернізму: від 1900-х рр. до сучас. пошуків кін. 20 – поч. 21 ст. (твори М. Глуценка, О. Грищенка, О. Архипенка, Марії та Романа-Стефана Сельських, К. Звіринського, Д. Довбошинського, В. Патики, Л. Медвідя, О. Мінька, З. Флінти, Є. Лисика, Е. Миська, Д. Крвавича, Є. Дзіндри, Я. Чайки, Р. Петрука, В. Одрехівського та ін.). Багатим і розмаїтим є понад 20-тисячне зібрання нар. декор.-ужитк. мистецтва, що охоплює період 18 – поч. 20 ст. (осн. частина – твори із Зх. України).

У різний час збірками Музею опікувалися М. Бойчук, М. Сосенко, В. Пещанський, М. Драґан, М. Пигель, В. Свенціцька, Я. Нановський, М. Батіг, Л. Коць-Григорчук, О. Сидор та ін. Нині у його структурі діють наук.-фонд., експозиц.-виставк. і реставрац. підрозділи. До складу наук.-фонд. підрозділу входять відділи давньоукр. мистецтва, рукописів і стародруків, графіки, укр. мистецтва 19 – поч. 20 ст., сучас. нар. мистецтва, обліку фондів; виставк.-експозиц. – відділ експозиц.-виставк. і наук.-освіт. роботи та відокремлені відділи-музеї – Кульчицької О. Художньо-меморіальний музей (вул. Листопадового Чину, № 7), Левицького Л. Художньо-меморіальний музей (вул. К. Устияновича, № 10), Новаківського О. Художньо-меморіальний музей (вул. Листопадового Чину, № 11), Труша І. Художньо-меморіальний музей (вул. І. Труша, № 28) та музей «Сокальщина» (м. Червоноград Львів. обл.). У Нац. музеї створ. найбільший у структурі музей. закладів України реставрац. підрозділ, що має широку спеціалізацію та містить майстерні-відділи реставрації предметів темпер. живопису, поліхром. скульптури та декор. різьблення, олій. живопису, предметів на паперовій основі та декор.-ужитк. мистецтва, а також сектори реставрації тканини і наук. досліджень. У структурі музею діє наук. б-ка, початки формування якої сягають років заснування музею. У 1920–30-х рр. музей регулярно публікував каталоги виставок, альбомні та моногр. вид. й ін. наук. і наук.-пізнавал. продукцію. Його видавн. діяльність значно зросла від серед. 2000-х рр., зокрема надрук. наук. праці О. Білої, Л. Волошин, О. Семчишин-Гузнер, М. Гелитович, О.

Жеплинської, Р. Косів, Д. Посацької, В. Арофініка, Б. Мисюги, О. Кіс-Федорук. Щороку Нац. музей відвідують понад 150 тис. осіб. Його співроб. проводять численні виставки, міжнар. і всеукр. форуми, презентації вид., творчі конкурси, муз.-мист. вечори, концерти класич. музики, зустрічі з відомими діячами науки та культури; організують широке коло заходів для шкіл. молоді: інтегров. уроки, теор. заняття та майстер-класи, проекти з організації пізнавал. дозвілля на шкіль. канікулах, творчі майстерні для юних художників і митців-аматорів тощо. Ген. дир. – І. Кожан (від 2005).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Свенціцький І. Збірки Галицької України і Національний Музей у Львові // Про музеї та музейництво: Нариси і замітки. Л., 1920;
2. Його ж. XXV літ діяльності Національного Музею // Двадцятьпять-ліття Національного Музею у Львові. Л., 1930;
3. Літопис Національного Музею у Львові за 1934, 1935, 1936, 1937, 1938 роки. 2-е вид. Л., 2001;
4. Сидор О. Національний музей у Львові в історії музейництва Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Літопис Нац. музею у Львові. 2004. № 3.

Бібліографічний опис:

Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького / А. А. Забитівська //
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І.
Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних
досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-70811>. –
Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).